

Projectdoelen en resultaten

Introductie

Een beschermd Nederland, tegen de gevolgen van te veel water. Dat is de gezamenlijke ambitie waar de Nederlandse overheid voor staat. Diverse organisaties werken aan het thema 'water en evacuatie'. Dit project beoogt de individuele en gezamenlijke ambities van samenwerkingspartijen (veiligheidsregio's, departementen, waterschappen etc.) te bepalen met de projectopdracht: "Ontwikkel een structurele aanpak waarmee de veiligheidsregio's samen met betrokken partners kunnen zorgen voor een adequate rampenbeheersing bij overstromingen."

De watersnoodramp van 1953 was voor Nederland een belangrijke aanleiding om te starten met de aanleg van de Deltawerken (het Nederlandse verdedigingssysteem tegen hoogwater van zee) en van dijken door de waterschappen en Rijkswaterstaat. Dit heeft er aan bijgedragen dat we in Nederland jarenlang een groot veiligheidsgevoel hadden over de lage waarschijnlijkheid van wateroverlast en overstromingen. Het risico dat overblijft (het restrisico) was politiek en bestuurlijk geaccepteerd. Waarbij we als Nederlandse overheid dus accepteerden dat wateroverlast een lage waarschijnlijkheid heeft, maar een hoge impact, indien het zich voordoet.

Nieuwe inzichten en kennis van wereldwijde ervaringen met klimaatverandering hebben er echter toe geleid dat er momenteel meer aandacht is voor de impact die klimaatgevolgen kunnen hebben voor onze dichtbevolkte delta en ons rivierenlandschap. Deze nieuwe inzichten leiden tot een verhoogde bewustwording onder meer over het gegeven dat wij ons als samenwerkende partijen moeten voorbereiden op het geval er wel een overstroming of ernstige wateroverlast plaatsvindt. De (voorbereiding van) de crisisbeheersing is nodig, door Veiligheidsregio's samen met haar partners in dit domein.

Om deze taak gedegen in te kunnen vullen moeten de Veiligheidsregio's wel kennis hebben van hun gebied én van de (rest)risico's die aan de orde zijn. Ook de Wet Veiligheidsregio's stelt dit: ken de risico's in uw regio en adviseer hierover aan het bevoegd gezag. Deze kennis moet actueel zijn en rekening houden met de nieuwe klimaatkennis. De Veiligheidsregio's moeten een zodanige kennis hebben van hun gebied dat zij de directe en indirecte effecten bij en na hoogwater kunnen duiden. Dit doen zij met behulp van de voor hun gebied geldende waterscenario's en met hulp en informatie die ter beschikking wordt gesteld door waterbeheerders, gemeentes en de vitale partners. Deze kennis van het gebied leidt tot inzicht in onder meer: de maatschappelijke impact van een overstroming, mogelijke schade, kansen en (on)mogelijkheden van horizontale en verticale evacuatie, hersteltijd enzovoorts.

Deze analyse van de stand van zaken in een bepaald gebied geeft tevens inzicht in de (rest)risico's die door de crisisbeheersing cq. veiligheidsregio's niet opgelost kunnen worden. Mogelijk zijn deze risico's wel oplosbaar door maatregelen te treffen in de 2^e laag van het concept meerlaagsveiligheid: namelijk door duurzame ruimtelijke inrichting. En hiermee komt spel op gang, namelijk het spel tussen de lagen binnen het concept meerlaagsveiligheid. De kennis die we hebben van laag 3 en de ongewenste (rest)risico's kan aanleiding geven voor creatieve oplossingen in laag 2, waardoor het probleem in laag 3 kleiner kan worden. Schematisch ziet dit concept van meerlaagsveiligheid er als volgt uit:

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

Laag 3: Rampenbeheersing

Laag 2: Duurzame ruimtelijke inrichting

Laag 1: Primaire waterkeringen / dijkverbetering

Omdat deze kennis van onze gebieden nu nog onvoldoende is, richt het project water en evacuatie zich hierop. Dit met het doel ons gebied beter te leren kennen en beter voorbereid te zijn op het moment dat zich een overstroming of ernstige wateroverlast voordoet.

Aanvullende informatie:

Op het moment lopen verschillende grote programma's die het fundament van onze waterveiligheid op orde houden. Gefinancierd door het Deltafonds werkt het Deltaprogramma aan een strategie voor de komende vijftig tot honderd jaar om onze voeten droog te houden. In deze risicobenadering staat het concept van meerlaagsveiligheid centraal, waarbij de gewenste veiligheid tot stand komt door de inzet op drie lagen. We willen overstromingen voorkomen. Daarom versterken we preventief de dijken, zodat ze de extra zware omstandigheden aankunnen, die bijvoorbeeld veroorzaakt worden door het veranderde klimaat. Toch zullen onze dijken nooit zo sterk zijn, dat ze elke situatie aankunnen. Als de natuur haar krachten bundelt, komt het dus aan op een slimme ruimtelijke inrichting van dorpen en steden. Door daar nu al rekening mee te houden, zijn crises gemakkelijker te beheersen en zal de schade beperkter zijn. Tot slot wordt ingezet om de impact van een overstroming te verminderen, als het eens mis gaat. Als een overstroming dreigt, is het belangrijk dat iedereen klaar staat en dat de crisisplannen klaar liggen. Om deze ontwikkeling verder te stimuleren is door het Veiligheidsberaad en het kabinet onlangs ingestemd met de Strategische Agenda Versterking Veiligheidsregio's. Eén van die prioriteiten is het thema water en evacuatie. Met als doel het verbeteren van de voorbereiding op overstromingsrisico's. Het gaat daarbij om een effectieve samenwerking bij risico- en crisisbeheersing (preparatie, respons en nazorg) tussen de veiligheidsregio's en de betrokken ministeries en de weg- en waterbeheerders. De overheid en netwerkpartners zorgen dus voor een infrastructuur die op orde is, voor crisisplannen die klaar liggen en voor regelmatige oefeningen om beter voorbereid te zijn.

Projectresultaten

Met de uitvoering van het project water en evacuatie willen de betrokken organisaties gezamenlijk zorgen voor het vormgeven van de derde laag van de meerlaagsveiligheid (rampenbeheersing). Zoals gezegd gaat het hier concreet om het beschikbaar hebben van kennis over de leefbaarheid van gebieden bij de per gebied geldende hoogwaterscenario's (risicoanalyse). Op basis van die kennis kunnen bijvoorbeeld kansen en onmogelijkheden van preventief of reactief, horizontaal en/of verticaal evacueren worden ingeschat en voorbereid zodat daarover tijdig en voldoende onderbouwd in een crisissituatie kan worden beslist (derde laag). Deze risicoanalyse met het inzicht in de restrisico's is ook de basis om te besluiten over risicobeheersingsmaatregelen (eerste laag) of impact verminderende maatregelen (tweede laag).

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

Verschillende dingen moeten gebeuren:

- Creëren van meer inzicht in de onderlinge samenhangende taken en de afhankelijkheden;
- Intensiveren van de samenwerking;
- Heldere formulering van resultaten per organisatie;
- Gezamenlijk definiëren van ontwikkel- en verbeterplannen;
- Aanspreekbaarheid voor burgers en bedrijven, inclusief bijbehorende risicocommunicatie.

Het project Water en Evacuatie heeft twee primaire resultaatgebieden

1. Ontwikkeling van een toetsingskader voor resultaatmeting (risico-analyse per veiligheidsregio maakt hiervan onderdeel uit);
2. Inventarisatie, uitvoeren en beschikbaar maken van noodzakelijk randvoorwaardelijke projecten.

Hieronder worden deze resultaatgebieden verder uitgewerkt.

In het domein water en evacuatie gebeuren al heel veel goede dingen. Er worden grote oefeningen en projecten uitgevoerd op het gebied van overstromingen, rampenplannen zijn in gevallen al voorzien van de goede informatie en de relaties tussen veiligheidsregio's en de waterbeheerders worden hechter. Dit project wil deze goede activiteiten als basis benutten om verdere verbetering te realiseren op het gebied van water en evacuatie.

Activiteiten en planning

Resultaat 1: ontwikkeling van een toetsingskader voor resultaatmeting

Zoals in de introductie is aangegeven moeten veiligheidsregio's kunnen bepalen wanneer we *op orde zijn* ten aanzien van het thema water en evacuatie. Hiervoor is het nodig een systematiek te ontwikkelen met meetbare indicatoren: het toetsingskader.

In dit toetsingskader is aandacht nodig voor:

- Het organiseren en borgen van een cyclisch proces om per gebied het risico's op slachtoffers en schade te inventariseren en actualiseren.
- Het formuleren van (meetbare) verwachtingen ten aanzien van het presteren van de crisisorganisaties, inclusief communicatie over de (on)mogelijkheden van deze organisaties.
- Het inrichten en in de praktijk testen van een werkbaar instrument voor cyclische visitatie van veiligheidsregio's (en partners) op het gebied van risico- en crisisbeheersing, met het afleggen van verantwoording over de voortgang.

Gezorgd wordt dat eind 2016 de cyclische systematiek is ingericht, er een eerste set indicatoren is en deze set in een pilotvisitatie tussen een aantal regio's met verschillend risicoprofiel is getoetst. Monitoring van de realisatie van de afgesproken doelen dient niet alleen ter toetsing, maar is ook bedoeld om waar nodig de doelen en de aanpak bij te stellen. Bij de gehanteerde aanpak is er daarom ook oog voor de ontwikkelingen in de samenleving, zodat bijstelling mogelijk blijft.

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

Om een eerste ambitie af te spreken worden in het toetsingskader de doelen geformuleerd die we in 2020 willen bereiken en de resultaten en deelresultaten die daarvoor nodig zijn. Dit gebeurt aan de hand van acht thema's¹:

- **Netwerk:** Het kennen en samenwerken van de crisispartners.
- **Structuur:** Beleid, plannen, procedures en afspraken zijn op orde.
- **Mensen:** De crisisorganisaties zijn voldoende voorbereid
- **Middelen:** De medewerkers beschikken over noodzakelijke middelen.
- **Kennis:** Er wordt optimaal gebruik gemaakt van de beschikbare kennis (en kennisontwikkeling).
- **Informatie** Er is tijdig de beschikking over de benodigde en geduide informatie.
- **Communicatie** Er is sprake van eenduidige berichtgeving in relatie tot het handelen van burgers en bedrijven.
- **Kwaliteitsborging** Er is een cyclus van verbeteringen tot het afgesproken kwaliteitsniveau.

Het toetsingskader wordt door het landelijk project Water en Evacuatie opgesteld en is in het eerste kwartaal van 2016 gereed. Hierbij wordt uiteraard nauw samengewerkt met koploperregio's, waterschappen en Rijkswaterstaat. Het feitelijke gebruik van het toetsingskader valt buiten het project en is een verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio's zelf. Ook is elke regio vanzelfsprekend verantwoordelijk voor het op orde zijn of brengen van de generieke crisisorganisatie.

Resultaat 2: Inventarisatie, uitvoeren en beschikbaar maken van gezamenlijke randvoorwaardelijke projecten.

Om de veiligheidsregio's te ondersteunen worden er door het landelijk kernteam water en evacuatie enkele randvoorwaardelijke projecten geïnventariseerd, uitgevoerd en handzaam beschikbaar gemaakt. Deze projecten dragen bij aan de versterking van de risico- en crisisbeheersing ten aanzien van het onderwerp water en evacuatie. Ook zijn er projecten die partijen zelf moeten uitvoeren. Het gaat om onderstaande concrete projecten. Per project is geduid welke partij een coördinerende rol heeft. De ene keer zal dit het kernteam water en evacuatie zijn en een andere keer een specifiek departement of de individuele veiligheidsregio's.

Daarnaast zijn er nog activiteiten die buiten het project water en evacuatie worden uitgevoerd maar relevant zijn voor dit onderwerp, bijvoorbeeld om van elkaar te kunnen leren. Het gaat hier bijvoorbeeld om eigen projecten en relevante wateroefeningen die door veiligheidsregio's uitgevoerd worden. Deze activiteiten zijn inzichtelijk, maar zijn omwille van de omvang niet opgenomen in het overzicht.

Activiteit	Mijlpaal / tussenresultaat	Oplevering	Uitvoering	Projectkosten W&E	Nieuwe kosten derden
Veiligheidsregio's met een hoogwaterrisico hebben het Regionaal Risicoprofiel aangepast op basis van actuele scenario's	Aangepaste Risicoprofielen	Q4 2015	Veiligheidsregio's passen zelf (met inbreng partners) het RRP aan.	-	-

¹ Met deze indeling is aangesloten op de terminologie die waterschappen hanteren voor hun project crisisbeheersing op orde.

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

uit Veiligheid Nederland in Kaart					
Veiligheidsregio's maken bestuurlijke afspraken met vitale partners voor water en evacuatie (bijvoorbeeld over informatie-uitwisseling).	Convenanten en actieplannen actualiseren en operationaliseren	Eind 2016	Veiligheidsregio's	Niet van toepassing	P.M. project Continuïteit van de Samenleving
Afspraken met defensie voor inzet bij water/evacuatie			Deels ook door project Continuïteit van de samenleving		
			Project Versterking Samenwerking Veiligheidsregio's en Defensie	Niet van toepassing	P.M. project Versterking Samenwerking Veiligheidsregio's en Defensie
De veiligheidsregio's hebben een netwerk opgericht rondom het thema water en evacuatie	Instellen werkgroep Water en evacuatie binnen het Landelijk Netwerk Regionaal Risicoprofiel (LNRRP)		LNRRP	Niet van toepassing	Tijdsbeslag voorzitter en secretariaat van de werkgroep
			Landelijk kernteam water en evacuatie monitort de totstandkoming hiervan.		
Meerlaagse veiligheid (MLV) en uitwisseling tussen de lagen worden wettelijk verankerd.	Evaluatie MLV projecten Dordrecht, Marken en IJssel Vecht . Voorstel voor verdelingskader.		lenM, afstemming VenJ, waterschappen	-	-
Rol Veiligheidsregio's borgen bij de Watertoets (toets van Waterschappen op ruimtelijke beslissingen).	Verankering Watertoets in Omgevingswet. Bijvoorbeeld: Watertoets 2.0 opstellen in gezamenlijkheid van UVW en VB	Q2 2015	lenM en UvW i.s.m. VB (vwb rol veiligheidsregio).	-	P.M. Uitvoeringskosten / capaciteit
Alle veiligheidsregio's hebben een evacuatiestrategie / plan op basis van het Kader Evacuatie en de basisinformatie uit MEGO	Bovenregionaal afgestemde evacuatiestrategie Formuleren van een landelijke format evacuatieplan	Q4 2016	Veiligheidsregio's	-	P.M. Vooral capaciteit binnen Veiligheidsregio's en waterbeheerders
			Landelijk kernteam water en evacuatie maakt het format evacuatieplan en stelt deze ter beschikking.		

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

Actualisatie Nationaal Crisisplan Hoogwater en overstromingen	Plan van aanpak actualisatie April 2015 in SMWO	PvA Q Q3 2015	lenM / VenJ	-	-
Onderzoek naar verbetering kennisuitwisseling op thema's van waterveiligheid en evacuatie	Advies over het organiseren van de kennisinfrastructuur bij watercrises en business case van een expertisecentrum	Q1 2016	Kernteam water en evacuatie i.s.m. bestaande kennis & expertisecentra	Onderdeel werkbudget kernteam water en evacuatie.	-
Water en evacuatie structureel inpassen in de cyclus van opleiden, trainen en oefenen van de VR (en de waterschappen), inclusief bovenregionale aspecten.		Q2 2015	Veiligheidsregio's Kernteam water en evacuatie doet een voorstel voor de inpassing.	Onderdeel werkbudget kernteam water en evacuatie.	P.M.
Inzicht in de gevolgen van overstromingen voor vitale sectoren en kwetsbare objecten. O.a. het in kaart brengen van gebiedskenmerken en de gevolgen van uitval van vitale infra. Opnemen in geo-kaartlagen in LCMS.	Dit onderdeel vraagt nog om een nadere uitwerking van wat het projectteam gaat leveren. Bijvoorbeeld: Format voor 1 ^{ste} orde cascade effecten tussen water en continuïteit van de samenleving (energie storing)	Q?	Inbreng van het projectteam, Veiligheidsregio's, Vitaal/Continuïteit, DP/VenK nodig voor plan van aanpak	P.M.	P.M.
Informatie delen bij watercrises	Waterbeheerders en Veiligheidsregio's delen realtime informatie over o.a. waterbeelden, bijstandverlening, evacuatie e.d.		Veiligheidsregio's ism Waterbeheerders	-	-
Eenduidige berichtgeving t.b.v. handelen burgers en bedrijven. Toepassing NL Alert in	Waterveiligheid is overeenkomstig het Regionaal risicoprofiel opgenomen in de risicocommunicatie van de VR. Burgers en bedrijven zijn geïnformeerd over de overstromingsrisico's en wat van de Veiligheidsregio's (en andere partners) verwacht kan worden en wat de eigen verantwoordelijkheid is	Q4 2015	Veiligheidsregio's	-	P.M.

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

geval van overstromingsdreiging	(waterbewustzijn). Handreiking gebruik NL alert Veiligheidsregio's kunnen op basis van waterstaatkundige informatie (hoogwaterberichting) NL Alert gebruiken.	Q4 2015	Pilot VR IJsselland		
Ontwikkeling landelijk toetsingskader voor resultaatmeting		Q4 2016	Landelijk kernteam water en evacuatie	Onderdeel werkbudget uitvoering	-
Levend overzicht hulpmiddelen/capaciteiten	Er is inzicht in beschikbare operationele capaciteiten Waterveiligheid en hulpverlening bij veiligheidsregio's, waterbeheerders en het rijk	Q3 2015	VenJ / LOCC Waterbeheerders		

Projectorganisatie

Projectteam

Het landelijk kernteam water en evacuatie zorgt voor het uitvoeren van de projectactiviteiten, ondersteund door een aantal werkgroepen voor specifieke onderwerpen. In dit project zal nadrukkelijk gebruik worden gemaakt van medewerkers van diverse veiligheidsregio's, NCTV en waterpartners. De beoogde samenstelling van het kern-/projectteam ziet er als volgt uit.

Rol in projectorganisatie	Gevraagde inspanning	Naam
Uitvoerend projectleider	3 dagen per week	Nader te bepalen
Projectsecretaris	2 dagen per week	Nader te bepalen
Inhoudelijke medewerker vanuit vitale sector I&M / waterschappen	0,5 dag per week, om niet te leveren door de betreffende organisaties	Nader te bepalen door IenM/waterschappen
Inhoudelijk medewerker Rijkswaterstaat / waterschappen		Nader te bepalen door RWS/waterschappen
Inhoudelijk medewerker van NCTV		Nader te bepalen door NCTV
Inhoudelijk medewerker veiligheidsregio		Nader te bepalen door VB
Inhoudelijk medewerker veiligheidsregio		Nader te bepalen door VB
Inhoudelijk medewerker veiligheidsregio		Nader te bepalen VB
Communicatieadviseur	1 dag per maand	Nader te bepalen

Wergroepen

De verschillende projecten worden door werkgroepen uitgevoerd. Een voorstel hiertoe ziet er als volgt uit.

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

Werkgroep resultaatverplichting: deze activiteit wordt grotendeels door het projectteam uitgevoerd. Het ligt voor de hand deze werkgroep door iemand van de veiligheidsregio's te laten trekken: het gaat immers om een kwaliteitsinstrument van en voor de veiligheidsregio's. Naast leden uit het projectteam kan wordt de werkgroep in beperkte mate aangevuld met inhoudelijke expertise vanuit een (aantal) veiligheidsregio's.

Werkgroep Model actieplan bij convenanten: om de praktische invulling van de convenanten met een actieplan te stimuleren kan een werkgroep een model ontwikkelen. De werkgroep wordt getrokken door de veiligheidsregio's. Verder zijn in de werkgroep in ieder geval vertegenwoordigers van veiligheidsregio's en waterbeheerders nodig.

Werkgroep Standaardisering digitale uitwisseling informatie waterbeheerders – veiligheidsregio's: vermoedelijk is dit een onderwerp dat vooral om aanpassingen aan de kant van de waterbeheerders vraagt en mogelijk grote investeringen in materieel. Het ligt dan ook voor de hand de werkgroep te laten trekken door een vertegenwoordiger van de waterschappen. Er zijn ook leden nodig vanuit de veiligheidsregio's.

Werkgroep Benodigde basisinformatie: in een kleine werkgroep kan worden bepaald welke basisinformatie over het gebied het meest urgent verzameld moet worden. De werkgroep kan vervolgens het te verwachten onderzoek begeleiden om deze kennis te verzamelen of ontwikkelen en om deze op de goede wijze te presenteren.

Werkgroep Actualiseren evacuatiestrategieën: Het actualiseren van de evacuatiestrategieën is primair een taak van de regio's zelf.

Financiën

Begroting

Voor de financiering van de uitvoering van projectactiviteiten, zoals die na de definitieve besluitvorming uitgevoerd worden, gelden de volgende uitgangspunten:

- Aan de veiligheidsregio's wordt op dit moment geen extra bijdrage gevraagd voor de uitvoering.
- Voorgesteld wordt te werken met een werkbudget van € 100.000 voor 2015 en € 100.000 voor 2016 waarmee de kosten van het projectteam worden gedekt. Voor een aantal specifieke projecten is een aanvullend budget nodig: het moet door sponsors, partnerbudgetten en/of subsidies ter beschikking gesteld worden.
- Personele capaciteit wordt ingevuld via bestaande personele capaciteit, bijvoorbeeld door netwerken, overleggen, reeds op het thema actieve experts, et cetera.

Business case

Het project Water en Evacuatie draagt bij aan de algemene doelstellingen van de Strategische Agenda Versterking Veiligheidsregio's. dit wordt weergegeven aan de hand van bijdrage aan de volgende vier resultaatgebieden:

Samenwerking: het bevorderen van de samenwerking tussen en binnen veiligheidsregio's

Het project water en evacuatie is gericht op het tot stand brengen van een intensieve samenwerking tussen veiligheidsregio's onderling en tussen veiligheidsregio's en partnerorganisaties. Elkaar kennen en samenwerkingsafspraken maken is onderdeel van het project.

Samenvatting projectplan Water en Evacuatie

Doelen, resultaten, activiteiten, planning en begroting

Kwaliteit: het verbeteren van de kwaliteit en het bevorderen van een eenduidige kwaliteitsstandaard

Onderdeel van het project is de ontwikkeling van een toetsingskader voor resultaatmeting. Op deze manier kan beoordeeld worden of de regio's op orde zijn ten aanzien van het onderwerp water en evacuatie.

Efficiency en effectiviteit: het zo doelmatig en doeltreffend mogelijk organiseren, opdat publieke middelen verantwoord besteed worden

Het project water en evacuatie wil bestaande processen en ontwikkelingen aanjagen. Daarnaast wordt er samengewerkt tussen de andere projecten van de Strategische Agenda opdat keuzes kunnen worden gemaakt over de meest efficiënte wijze van organiseren.

Leren: het bevorderen van het lerend vermogen van veiligheidsregio's en uitwisseling van kennis en informatie

In dit project wordt van elkaar geleerd deels door het meten van resultaten en deels door de uitwisseling van best practices naar aanleiding van de uitvoering van concrete projecten.